

AGH

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE

AGH UNIVERSITY OF SCIENCE
AND TECHNOLOGY

PODSTAWY KOROZJI ELEKTROCHEMICZNEJ

<http://home.agh.edu.pl/~grzesik>

Podział korozji ze względu na mechanizm

- korozja elektrochemiczna – zachodzi w środowiskach wilgotnych, w wodzie i roztworach wodnych, w glebie, w wilgotnej atmosferze oraz w stopionych solach i żuźlach
- korozja chemiczna – zachodzi w suchych gazach oraz bezwodnych cieczach organicznych
- korozjo-erozja – zachodzi w stopionych metalach w wyniku fizycznego rozpuszczania

Korozja elektrochemiczna

Większość procesów korozyjnych zachodzi w środowiskach wilgotnych i ma charakter elektrochemiczny. Procesy korozji elektrochemicznej mają przebieg podobny do procesów zachodzących w ogniwach elektrolitycznych. W obu przypadkach można wyróżnić katodę i anodę oraz przepływ elektronów swobodnych przez warstwę graniczną metal-środowisko korozyjne.

Ogniwo galwaniczne – układ złożony z dwóch elektrod zanurzonych w elektrolicie (tj. złożony z dwu półogniw). Gdy przez ogniwo nie płynie prąd (ogniwo otwarte), różnica potencjałów jest równa sile elektromotorycznej (SEM).

Półogniwo – układ złożony z elektrody wraz z otaczającym ją przewodzącym elektrolitem, pomiędzy którymi występuje utworzona samorzutnie podwójna warstwa Helmholtza. Procesy chemiczne zachodzące wewnątrz tej warstwy powodują przeniesienie ładunku elektrycznego pomiędzy elektrodą a elektrolitem, w wyniku czego powstaje między nimi napięcie elektryczne. Rosnące napięcie elektryczne tworzy silne pole elektryczne wewnątrz podwójnej warstwy wywołując wzrost potencjału, aż do chwili zatrzymania procesu przenoszenia ładunków przez pole elektryczne.

Elektroda – przewodnik elektryczny, będący elementem szeregu układów elektrycznych, wysyłający lub przyjmujący ładunek elektryczny z otoczenia.

Elektrolit – roztwór zdysocjowanych substancji jonowych, bądź też ciekła forma stopionej substancji jonowej. W elektrolicie występują swobodne jony, dzięki czemu może on przewodzić prąd elektryczny.

Klucz elektrolityczny – rodzaj półprzepuszczalnej przegrody lub naczynia z elektrolitem zapewniający elektryczne połączenie dwóch półogniw w ogniwie galwanicznym, a co za tym idzie zapewniający przepływ prądu elektrycznego między półogniwami, uniemożliwiając jednocześnie mieszanie się elektrolitów wchodzących w skład półogniw.

Definicja anody i katody

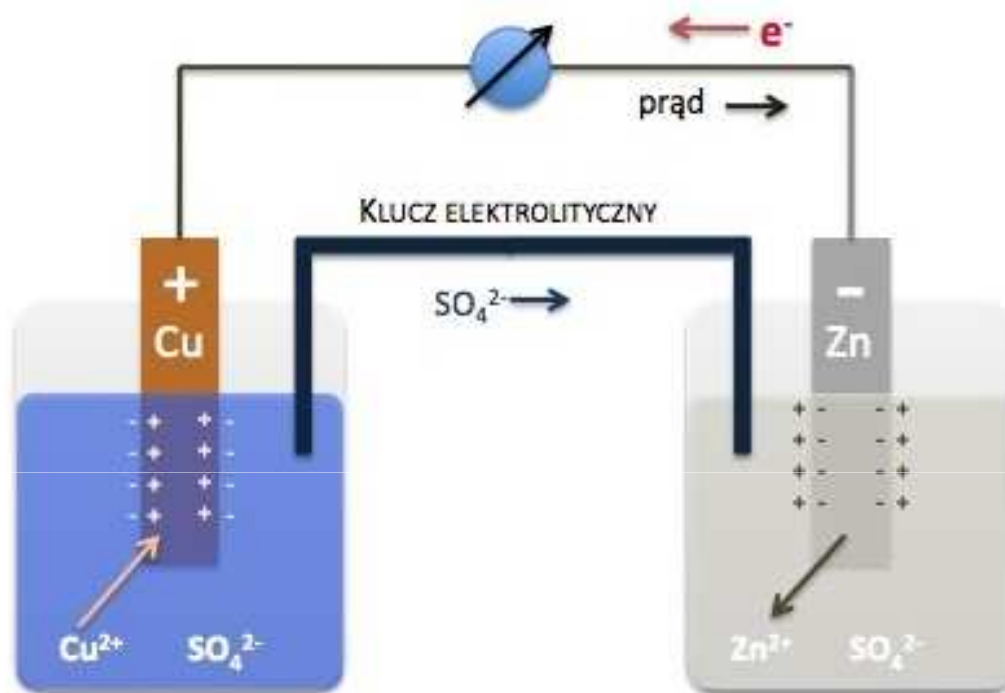

Anoda, to elektroda, na której przebiega reakcja chemicznego utleniania.
(Anoda, to elektroda, w kierunku której płynie prąd ujemny z roztworu).

Katoda, to elektroda, na której przebiega reakcja chemicznej redukcji.
(Katoda, to elektroda, w kierunku której płynie prąd dodatni z roztworu).

Proces korozji metalu zachodzi na anodzie. W ogniwie galwanicznym, któremu odpowiada ogniwo korozyjne, anoda jest biegunem ujemnym, a katoda dodatnim.

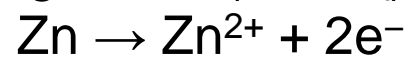
Ogniwo Daniela

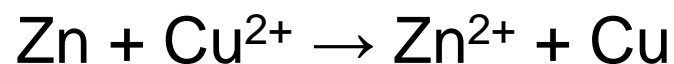
Półogniwo z (katodą) miedzi

Półogniwo z (anodą) cynku

Reakcja sumaryczna

Rodzaje ogniw korozyjnych

- **Korozyjne ogniwo galwaniczne**, tj. ogniwo powstałe wskutek połączenia ze sobą dwu metali o różnych potencjałach. Metal o niższym potencjale stanowi anodę, a metal o wyższym potencjale – katodę.
- **Korozyjne ogniwo stężeniowe**, tj. ogniwo powstałe wskutek połączenia ze sobą dwu takich samych metali, ale zanurzonych w roztworach o różnym stężeniu. Elektroda zanurzona w roztworze o mniejszym stężeniu stanowi anodę. Metale mogą znajdować się również w roztworach o różnym stopniu napowietrzenia (natlenienia) tworząc ogniwo stężeniowe, w którym anodą jest elektroda zanurzona do roztworu w mniejszym stopniu natlenionym.
- **Korozyjne ogniwo temperaturowe**, tj. ogniwo powstałe wskutek ekspozycji tego samego metalu w środowisku o tym samym składzie, ale o różnej temperaturze. W przypadku tego typu ogniw nie ma jednoznacznej zależności potencjału korozyjnego od temperatury.

Polaryzacja elektrody

Jest to zjawisko fizyczne związane ze zmianą potencjału elektrody w stosunku do jej potencjału równowagowego, wywołane przyłożeniem zewnętrznego źródła prądu. Miarą wielkości polaryzacji elektrody jest nad napięcie. Po zanurzeniu elektrody w elektrolicie ustala się stan równowagi dynamicznej polegający na wyrównaniu się szybkości procesów utleniania i redukcji zachodzących na granicy faz. Każdemu z tych procesów towarzyszy odpowiedni prąd t.j.: prąd utleniania i_{ox} i prąd redukcji i_{red} . W stanie równowagi prądy te są równe co do wartości bezwzględnej (różnią się jedynie znakiem) i określane są jako prąd wymiany i_o :

$$i_o = |i_{ox}| = |i_{red}|$$

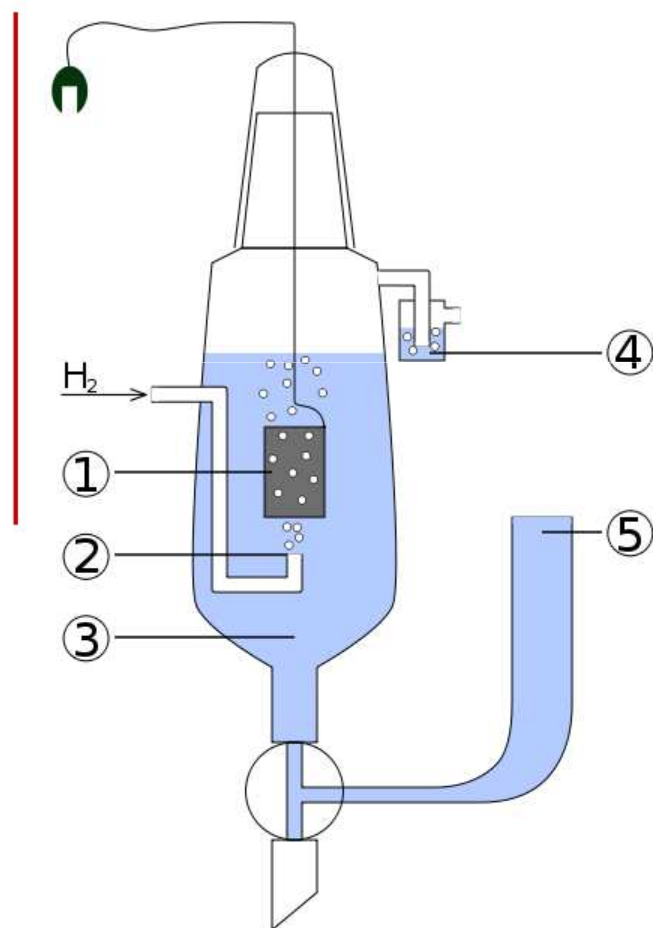
Elektroda w stanie równowagi osiąga pewien potencjał nazywany równowagowym.

Po przyłożeniu zewnętrznego źródła prądu układ elektroda-elektrolit jest wytrącony ze stanu równowagi, w związku z czym procesy utleniania i redukcji przebiegają z różną prędkością, a prądy im odpowiadające przestają się równoważyć. W konsekwencji elektroda ulegnie polaryzacji, czyli jej potencjał zmieni się w stosunku do potencjału równowagowego. Możliwe są dwa rodzaje polaryzacji elektrody:

- *polaryzacja katodowa* - gdy potencjał elektrody spolaryzowanej jest mniejszy niż jej potencjał równowagowy,
- *polaryzacja anodowa* - gdy potencjał elektrody spolaryzowanej jest większy niż jej potencjał równowagowy.

Elektroda wodorowa

Wykonana jest z platyny pokrytej czernią platynową. Po umieszczeniu w kwaśnym elektrolicie omywana jest gazowym wodorem. Gdy ciśnienie cząstkowe wodoru wynosi 101,325 kPa w temperaturze 273,15 K, a jony wodorowe w roztworze mają aktywność równą jedności, uzyskiwany jest potencjał standardowy, który w przypadku elektrody $\text{Pt}|\text{H}_2, \text{H}^+$ przyjęto uznawać za zerowy we wszystkich temperaturach ($E^\circ = 0$). Potencjały innych elektrod odnoszą się do potencjału tej elektrody (w tej samej temperaturze).

- 1 – elektroda platynowa
- 2 – pęcherzyki wodoru
- 3 – roztwór kwasu
- 4 – płużka blokująca dostęp tlenu
- 5 – zbiornik z zapasem elektrolitu

AGH

Szereg napięciowy pierwiastków

Szereg napięciowy określany również nazwą szereg elektrochemiczny, czy też szereg aktywności pierwiastków, jest zestawieniem pierwiastków chemicznych według ich potencjału standardowego E^0 . Punktem odniesienia dla tego zestawienia jest elektroda wodorowa, której potencjał standardowy przyjmuje się umownie za równy zero.

Znaczenie szeregu napięciowego wynika z wypierania przez metal bardziej aktywny metal mniej aktywny z roztworu jego soli (poza pewnymi wyjątkami) oraz z faktu, iż potencjał standardowy jest dobrą miarą aktywności chemicznej metali. Metale o ujemnych potencjałach normalnych mogą wypierać wodór. Metale te są metalami aktywnymi, nazywane czasami nieszlachetnymi. Reakcja przebiega tym wolniej, im bliższy zera jest potencjał normalny danego metalu. Metale o dodatnich potencjałach normalnych nie wypierają wodoru z kwasów i są niekiedy nazywane metalami szlachetnymi.

Li, K, Na, Ca, Mg, Al, Zn, Cr, Fe, Cd, Co, Ni, Sn, Pb, **H**, Sb, Bi, Cu, Ag, Hg, Pt, Au

Szereg napięciowy pierwiastków

Reakcja	E° [V]	Reakcja	E° [V]
Li ⁺ /Li	-3,045	Ni ²⁺ /Ni	-0,236
K ⁺ /K	-2,925	Pb ²⁺ /Pb	-0,126
Ca ²⁺ /Ca	-2,840	H ⁺ /H	0
Na ⁺ /Na	-2,714	Cu ²⁺ /Cu	0,345
Mg ⁺ /Mg	-2,380	I ₂ /I ⁻	0,536
Al ³⁺ /Al	-1,662	Ag ⁺ /Ag	0,799
Zn ²⁺ /Zn	-0,763	O ₂ /O ²⁻	1,228
S/S ²⁻	-0,510	Cl ₂ /Cl ⁻	1,359
Fe ²⁺ /Fe	-0,440	Au ⁺ /Au	1,692

redukcja

utlenianie

E° potencjał normalny (standardowy) - różnica pomiędzy potencjałem półogniwa pracującego w warunkach standardowych a normalną elektrodą wodorową.

Potencjały standardowe wybranych reakcji

Reakcja elektrodowa	Skrócony zapis	Potencjał normalny E^0_h (V)
$S_2O_8^{2-} + 2e^- = 2SO_4^{2-}$	$S_2O_8^{2-}/SO_4^{2-}$	2,050
$ClO^- + 2H^+ + 2e^- = Cl^- + H_2O$	ClO^-/Cl^-	1,640
$MnO_4^- + 8H^+ + 5e^- = Mn^{2+} + 12H_2O$	MnO_4^-/Mn^{2+}	1,510
$Cl_2 + 2e^- = 2Cl^-$	$Cl_2/2Cl^-$	1,360
$O_2 + 4H^+ + 4e^- = 2H_2O$	O_2/O_2^-	1,228
$Fe^{3+} + e^- = Fe^{2+}$	Fe^{3+}/Fe^{2+}	0,771
$O_2 + 2e^- + 2H^+ = H_2O_2$	O_2/H_2O_2	0,680
$(CN)_2 + 2H^+ + 2e^- = 2HCN$	$(CN)_2/HCN$	0,370
$Fe(CN)_6^{3-} + e^- = Fe(CN)_6^{4-}$	$Fe(CN)_6^{3-}/Fe(CN)_6^{4-}$	0,363
$Cu^{2+} + e^- = Cu^+$	Cu^{2+}/Cu^+	0,167
$2H^+ + 2e^- = H_2$	H^+/H_2	0,000
$SO_4^{2-} + 2H^+ + 2e^- = SO_3^{2-} + H_2O$	SO_4^{2-}/SO_3^{2-}	-0,103
$N_2 + 4H^+ + 4e^- = N_2H_4$	N_2/N_2^-	-0,333
$S + 2e^- = S^{2-}$	S/S^{2-}	-0,510
$Zn^{2+} + 2e^- = Zn$	Zn^{2+}/Zn	-0,763

AGH

Równanie Nersta

Jest to podstawowa zależność elektrochemiczna wyrażająca równowagowy potencjał elektrody (E) względem jej potencjału standardowego (E^o) i stężenia substancji biorących udział w procesie elektrodowym

$$E = E^o + \frac{RT}{nF} \ln \frac{[Me^{n+}]}{[Me]}$$

E – równowagowy potencjał elektrody

E^o – normalny potencjał równowagowy

R – stała gazowa ($8,314 \text{ J}\cdot\text{K}^{-1} \text{ mol}^{-1}$)

T – temperatura [K]

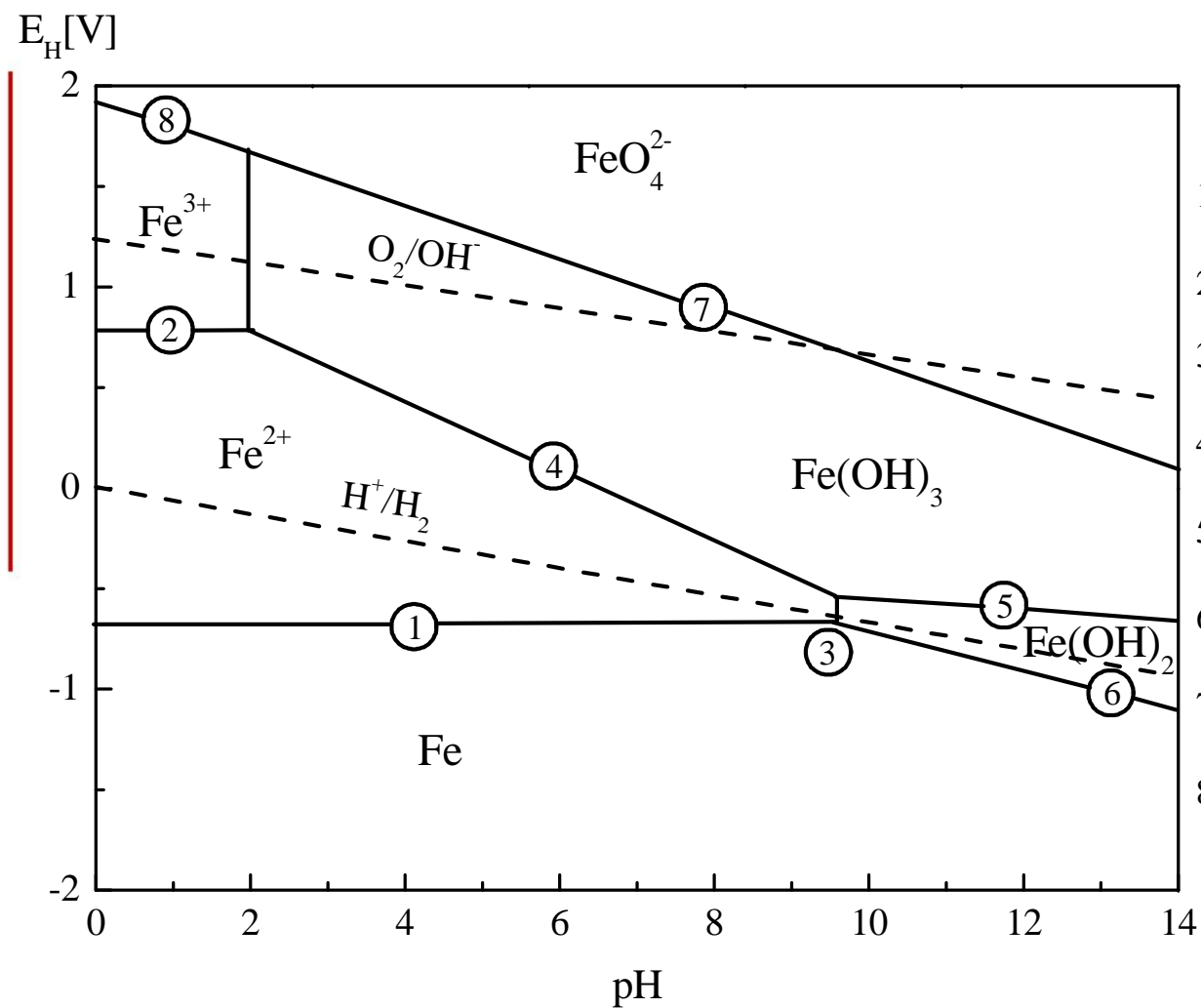
n – wartościowość jonu

F – stała Faradaya ($96485 \text{ C}\cdot\text{mol}^{-1}$)

$[Me]$ – aktywność metalu w materiale elektrody;

$[Me^{n+}]$ – aktywność jonów metalu.

Diagramy Pourbaix. Potencjały równowagowe dla układu żelazo-woda w 25°C w funkcji pH

1. $Fe^{2+} + 2e^- = Fe$
2. $Fe^{3+} + e^- = Fe^{2+}$
3. $Fe(OH)_2 + 2H^+ = Fe^{2+} + 2H_2O$
4. $Fe(OH)_3 + 3H^+ + e^- = Fe^{2+} + 3H_2O$
5. $Fe(OH)_3 + H^+ + e^- = Fe(OH)_2 + H_2O$
6. $Fe(OH)_2 + 2H^+ + 2e^- = Fe + 2H_2O$
7. $FeO_4^{2-} + 5H^+ + 3e^- = Fe(OH)_3 + H_2O$
8. $FeO_4^{2-} + 8H^+ + 3e^- = Fe^{3+} + 4H_2O$

Mechanizm korozji elektrochemicznej żelaza

Na powierzchni metalu znajdują się miejsca mające charakter katod i anod:

- na katodzie zachodzi proces redukcji:

- na anodzie zachodzi proces utleniania:

Umowna skala odporności na korozję

Zgodnie z kryterium zdefiniowanym przez Pourbaix, przyjmuje się że metal jest odporny na korozję, jeżeli jest w stanie równowagi termodynamicznej z roztworem o aktywności jonów $M^{z+} \geq 10^{-6}$ gramojonów/litr. W praktyce są stosowane skale umowne, takie jak niżej przedstawiona skala dotycząca wyłącznie korozji równomiernej. Miarą szybkości korozji jest wielkość ubytku metalu w jednostce czasu.

Stopień odporności	Grupa odporności	Szybkość korozji [mm/rok]
1	I. Całkowicie odporna	poniżej 0,001
2	II. Bardzo odporne	0,001 - 0,005
3		0,05-0,01
4	III. Odporne	0,01 - 0,05
5		0,5-0,1
6	IV. Mniej odporne	0,1 - 0,5
7		0,5-1,0
8	V. Mało odporne	1,0 - 5,0
9		5,0 - 10
10	V. Nieodporne	powyżej 10

KONIEC